

Utbildningsdepartementet
Dnr: U2024/01680

2024 12 06
Norrköping

u.remissvar@regeringskansliet.se

Arbetslivsmuseernas Samarbetsråd (ArbetSam) yttrande avseende:
Betänkandet Bildning, utbildning och delaktighet – folkbildningspolitik i en ny tid (SOU 2024:42).

Arbetslivsmuseer är viktig del av landets folkbildning. De förmedlar kunskap om industrisamhällets kulturarv till en bred allmänhet och till nya generationer. Arbetslivsmuseerna finns i hela landet och når besökare som inte är den gängse museibesökare. Arbetslivsmuseer genomför studiecirkel och föreläsningar. De samarbetar med studieförbund, skolor och bibliotek. Arbetslivsmuseer gör insamlingar, utställningar, poddar och filmer. De dokumenterar, förvaltar och förmedlar kunskap för oss idag och för kommande generationer.

ArbetSam anser att folkbildningen och det statliga stödet är viktigare än på länge. Folkbildningen är grundläggande för vår demokrati. Betydelsen för lättillgänglig och omfattande folkbildningsverksamhet kan inte nog betonas.

ArbetSam ställer sig bakom yttranden från:
Arbetarnas bildningsförbund
Ideell kulturallians
Studieförbunden
Svenska Hemslöjdsföreningarnas Riksförbund

ArbetSam tillstyrker förslag att självförvaltningsmodellen behålls. Staten bör hålla armlängds avstånd till folkbildningen, det vill säga avhålla sig från direkt styrning av ett område som till största delen tillhör det civila samhället och som därmed är en viktig arena för demokratisk delaktighet och demokratisk debatt. Människors bildningsresor och fria åsiktsbildning ska inte riskera att utsättas för politisk styrning. ArbetSam ser att förslag med myndighetskontroll leder till ökad politisk detaljstyrning, stora kostnader och tungrodd byråkrati.

Målet med den svenska civilsamhällespolitiken är att villkoren för det civila samhället som en central del av demokratin ska förbättras. Det ska ske i dialog med det civila samhällets organisationer*. I Sverige är civilsamhället omfattande men i behov av statens stöd. Civilsamhället är en förutsättning för vår demokrati och det bör avspeglats i prioriteringar och i resursfördelning.

Landets arbetslivsmuseer har drygt 10 miljoner besök per år**. En stor grupp av dem är barnfamiljer. Flera arbetslivsmuseer erbjuder ett särskilt utbud riktat till barn och unga. Arbetslivsmuseer är attraktiva med sina levande miljöer, få montrar och fungerande maskiner. Flera har goda samarbeten med skolan och bedriver ungdomsverksamhet. Arbetslivsmuseerna är betydelsefulla för förmedlingen av industrisamhällets och dess immateriella, kulturarv.

Om Arbetslivsmuseernas Samarbetsråd

Arbetslivsmuseernas Samarbetsråd (ArbetSam) är Sveriges största museiförening med drygt 600 medlemsmuseer, 30 organisationer samt enskilda medlemmar. Driftsformerna för dessa museer är mycket varierade: enskilda föreningar, stiftelser, privatpersoner och företag som sköter den vardagliga driften. Ägandeförhållandena är minst lika mångfacetterade med föreningar, stiftelser, kommuner, företag och privatpersoner som ägare. Huvudparten av arbetslivsmuseerna drivs av ideella krafter.

Bakgrund

Bevarandet av industrisamhällets kulturarv vilar idag i stor utsträckning på ideella krafter. I Sverige finns 2 000*** museer varav drygt 1 500 är arbetslivsmuseer. När Sverige industrialiserades fanns inte alltid kapital att investera i ångmaskiner. I stället använde man sig av den billigare vattenkraften för att driva maskiner och produktionsutrustning. Sverige har därför, i motsats till exempelvis England, ett stort antal industriella anläggningar utanför städerna där vattenkraften varit en av lokaliseringfaktorerna. Utanför storstadsområdena har exploateringstrycket inte alltid varit lika stort och många värdefulla industrianläggningar har därför bevarats åt eftervärlden. På dessa platser finns idag arbetslivsmuseer som på ett resurssnålt och hållbart sätt bevarar och befolkas dessa platser. Där berättar man historien om hur Sverige utvecklades från att vara ett jordbruksland till att bli en framgångsrik industrination. Industrisamhällets kulturarv berättar om hur industrialismen och de stora folkrörelserna i form av liberalism, frikyrklighet, nykterhet, kvinnorörelse och arbetarrörelse formade det moderna demokratiska Sverige.

Arbetslivsmuseerna berättar och levandegör historien genom arbete och vardag, ofta med maskiner och tekniska system i drift, men även om livet vid sidan av arbetet. Museernas huvudsakliga inriktning är att ur sina olika perspektiv bevara, bruka, och berätta om industrisamhällets kulturarv. Arbetslivsmuseernas samlingar är idag mycket omfattande.

*Hämtat från Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågors hemsida.

** Insamling besöksstatistik på arbetslivsmuseer utförd av Arbetets museum och ArbetSam.

***Ur rapport Civilt försvar mot 2030 ett totalförsvar i balans av Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (Ju2022/01209/SSK).

Mikael Parr
Ordförande

Lovisa Almborg
Verksamhetsledare